

การวางแผนชำระหนี้ของเกษตรกรรายย่อยด้วยบัญชีครัวเรือน
กรณีศึกษา ลูกค้าเกษตรกรธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
สาขายางหล่อ อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู*

ณัฐภัทร คำสิงห์วังษ์¹

สุภาภรณ์ พวงชมพู²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของลูกค้าเกษตรกร ธ.ก.ส. 2) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนของลูกค้าเกษตรกร 3) เพื่อศึกษารูปแบบการวางแผนชำระหนี้ด้วยบัญชีครัวเรือนของลูกค้าเกษตรกร 4) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการวางแผนทางการเงินด้วยบัญชีครัวเรือนของลูกค้าเกษตรกร ประชากรในการศึกษาคือลูกค้าเกษตรกร ธ.ก.ส. สาขายางหล่อ อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 1,756 ครัวเรือน เลือกสุ่มตัวอย่างจำนวน 100 ตัวอย่าง โดยแยกเป็นลูกค้าที่ชำระหนี้ไม่ปกติด้วยการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 60 ตัวอย่าง และลูกค้าที่ชำระหนี้ปกติด้วยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 40 ตัวอย่าง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติคือ ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ยเลขคณิต

ผลการวิจัยพบว่า 1. ลูกค้าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 46.23 ปี โดยมีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือน 288,780 บาทต่อปี และรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือน 68,340 บาทต่อปี มีรายจ่ายในภาคการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือน 119,379 บาทต่อปี และรายจ่ายนอกภาคการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือน 98,430 บาทต่อปี และมีหนี้สินกับ ธ.ก.ส. เฉลี่ย 131,100 บาทต่อครัวเรือน เกษตรกรมีการจัดทำบัญชีครัวเรือน 3 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 การจัดทำบัญชีครัวเรือน 2-3 วันครั้ง ร้อยละ 58 รูปแบบที่ 2 คือ การจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นประจำทุกวัน ร้อยละ 19 และรูปแบบที่ 3 คือ จัดทำบัญชีครัวเรือนทุกสัปดาห์ ร้อยละ 16

2. การวางแผนชำระหนี้ของลูกค้าเกษตรกรมี 4 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นในครัวเรือน ร้อยละ 87 รูปแบบที่ 2 ออมเงินเพิ่มขึ้น ร้อยละ 74 รูปแบบที่ 3 ลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตร ร้อยละ 69 รูปแบบที่ 4 กู้เงินจากแหล่งเงินทุนอื่น ร้อยละ 38

3. ปัญหาอุปสรรคในการวางแผนทางการเงินด้วยบัญชีครัวเรือนของลูกค้าเกษตรกร คือ การทำบัญชีครัวเรือนทำให้เสียเวลาและมีความยุ่งยากและการไม่สามารถบันทึกรายการได้เนื่องจากการมีปัญหาในเรื่องการเขียนหนังสือ

คำสำคัญ: เศรษฐกิจพอเพียง, บัญชีครัวเรือน, การวางแผนชำระหนี้, การวางแผนการเงิน

* ศึกษาค้นคว้าอิสระ หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ.2558

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยขอนแก่น, E-mail: Natthaphat.kh@baac.or.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Repayment Planning of Farmers Through Household Accounting: A Case Study: Farmers Customer of Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives, Yang lo Branch, Si bunrueang District, Nongbualamphu Province^{*}

Natthaphat Khamsingwong¹

Supaporn Pongchompu²

Abstract

The purposes of this research were to 1) examine economic and social conditions of farmer customers of Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives, 2) investigate types of household accounting of farmer customers, 3) study types of debt repayment plan of farmer customers and 4) inspect problems and obstacles of financial planning with household accounting of farmer customers. The population of this research was 1,756 households who were the farmer customers of Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives, Yang lo Branch, Si bunrueang District, NongBualamphu Province. However, 100 samples of total population were randomized and divided into 2 groups. The first one consisted of 60 samples who were selected by using purposive sampling. The latter included 40 samples who were chosen by random sampling. The data were collected using questionnaires and then they were analyzed by percentage and mean.

The results found that 1. The most of farmer customers were male and the average ages were 46.23 years. The average agricultural income was around 188,780 baht per household per year as well as nonfarm income was around 68,340 baht per household per year. The average agricultural expense was at 119,379 baht per household per year and nonfarm expense was at 98,430 baht per household per year. Moreover, there were 3 types of household accounting provided by the farmer customers as follows. The first one or 58 percent was the household accounting updated every 2-3 days. The second one or 19 percent was the household accounting updated every day. The last one or 16 percent was the household accounting updated every week. 2. There were 4 types of the debt repayment plan of the farmer customers. 3. The obstacles of debt repayment plan utilizing the household accounting, the farmer customers felt that it wasted their time and was complicated. Some of them were not able to record items due to their writing problems.

Keywords: Sufficiency Economy, Household Accounting, Repayment Plan, Financial Plan

^{*} Independent Study, Master of Science, Agricultural Business Major, KhonKaen University, 2015

¹ Master's Degree Student, Agricultural Business Major, KhonKaen University, E-mail: Natthaphat.kh@baac.or.th

² Assistant Professor, Faculty of Agriculture, KhonKaen University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

ปัญหานี้สืบเนื่องมาได้จากเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน พ.ศ.2556 พบว่า ประเทศไทยมีครัวเรือนทั่วประเทศที่เป็นหนี้ จำนวน 10,846,286 ครัวเรือน โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีครัวเรือนที่เป็นหนี้มากที่สุดถึง 4,369,503 ครัวเรือน หรือประมาณร้อยละ 40 ของประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556) ซึ่งพบว่าครัวเรือนที่เป็นหนี้มากที่สุดคือครัวเรือนที่เป็นเกษตรกร มีสาเหตุการเป็นหนี้หลายประการคือเกิดจากพฤติกรรมการใช้เงินที่ฟุ่มเฟือยมีการออมเงินต่ำ การขาดวินัยทางการเงิน มีรายได้น้อยซึ่งเกิดจากภาวะผลผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำ และเกษตรกรต้องการนำเงินมาลงทุนในการประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยเกษตรกรมีการกู้ยืมเงินเชื่อจากสถาบันการเงินและแหล่งสินเชื่อระบบมาใช้ในการลงทุนในการประกอบอาชีพทางการเกษตร (สุพรรณิทธิ์ดื้อนรับ, 2551) และแหล่งเงินทุนในการขอสินเชื่อทางการเกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่ก็คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556)

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นสถาบันการเงินของรัฐที่มีบทบาทในการพัฒนาภาคชนบทของประเทศ โดยเฉพาะการให้ความช่วยเหลือทางการเงินในการประกอบอาชีพทางการเกษตร สำหรับ ธ.ก.ส. สาขาหย่อม เป็นสาขาหนึ่งของ ธ.ก.ส. ที่มีการให้บริการสินเชื่อเพื่อการเกษตรกับลูกค้าเกษตรกร โดยมีผลการดำเนินงานการให้บริการสินเชื่อกับลูกค้าเกษตรกร ณ วันที่ 31 ตุลาคม 2557 มีปริมาณการจ่ายสินเชื่อทั้งหมด 651,686,819.09 ล้านบาท เป็นหนี้ที่ชำระปกติจำนวน 617,666,619.96 ล้านบาท มีหนี้ค้างชำระจำนวน 34,020,657.13 ล้านบาท และหนี้ที่ลูกค้าเกษตรกรส่งชำระล่าช้า (ตั้งแต่ 1 เดือนถึง 3 เดือน) จำนวน 4,366,323.31 ล้านบาท ซึ่งเป็นหนี้ปริมาณที่สูงส่งผลทำให้ธนาคารสูญเสียรายได้ มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเพิ่มขึ้น ต้องสำรองหนี้และตัวลูกค้าเกษตรกรเองยังต้องเสียเงินค่าปรับในการส่งชำระหนี้ช้าและต้องเสียโอกาสในการถูกปรับขึ้นลูกค้าซึ่งส่งผลกระทบต่ออัตราดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นอีกด้วยดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานในการปล่อยสินเชื่อและการรับชำระคืนเงินกู้ของลูกค้าเกษตรกรเป็นไปอย่างปกติไม่มีหนี้ค้างชำระ ธ.ก.ส. สาขาหย่อมจึงได้น้อมนำหลักปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินงานของสาขา เพื่อให้ลูกค้าเกษตรกรสามารถส่งชำระหนี้ ธ.ก.ส. ได้ตามปกติสามารถพึ่งตนเองรู้จักความพอประมาณและไม่ประมาท รู้จักความพอมีพอกิน สร้างภูมิคุ้มกันให้ตัวเองคำนึงถึงหลักเหตุผลและประมาณตนเอง โดยเฉพาะเรื่องการใช้ยืมเงินเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิต (ไชยาทองด้อย, 2553) โดย ธ.ก.ส.สาขาหย่อมได้สนับสนุนให้ลูกค้าเกษตรกรจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อเป็นเครื่องมือในการวางแผนทางการเงินของครัวเรือน ด้วยการอบรมให้ความรู้เรื่องบัญชีครัวเรือนวิธีการ

จดบันทึกบัญชีครัวเรือนให้กับลูกค้าเกษตรกรเพื่อให้รู้ว่ามีรายได้รายจ่ายเท่าใด ค่าใช้จ่ายใดจำเป็นและไม่จำเป็นควรแก้การลดหรือตัดลง เช่น ลดค่าใช้จ่ายทางสังคม ลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตรทำให้เกิดการประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย ออมเงินมากขึ้น ทำให้เกษตรกรสามารถส่งชำระหนี้ ธ.ก.ส. ตามที่กำหนดได้ (ภัทรา เรือนสินภิญญา, 2555)

จากข้อมูลข้างต้นเพื่อให้ลูกค้าเกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นรายจ่ายลดลง มีเงินออมเพิ่มขึ้น สามารถส่งชำระหนี้ได้ตามปกติและไม่เป็นหนี้ค้ำ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการจัดทำบัญชีครัวเรือนของลูกค้าเกษตรกร รูปแบบการวางแผนการชำระหนี้ ธ.ก.ส. ด้วยบัญชีครัวเรือนของลูกค้าเกษตรกรปัญหาและอุปสรรคในการวางแผนทางการเงินด้วยบัญชีครัวเรือน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนการชำระหนี้ของลูกค้าเกษตรกรธ.ก.ส สาขาขงหล่อและใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนให้ลูกค้าเกษตรกรสามารถวางแผนทางการเงินด้วยบัญชีครัวเรือนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของลูกค้าเกษตรกร ธ.ก.ส.สาขาขงหล่อ อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนของลูกค้าเกษตรกร ธ.ก.ส.สาขาขงหล่อ อำเภอ ศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู
3. เพื่อศึกษารูปแบบการวางแผนการชำระหนี้ ธ.ก.ส.ด้วยบัญชีครัวเรือนของลูกค้าเกษตรกรธ.ก.ส.สาขาขงหล่อ อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู
4. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการวางแผนทางการเงินด้วยบัญชีครัวเรือนของลูกค้าเกษตรกร ธ.ก.ส.สาขาขงหล่อ อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาลักษณะการวางแผนการชำระหนี้ด้วยบัญชีครัวเรือนเพื่อนำมาเป็นแนวทางให้ลูกค้าเกษตรกรสามารถส่งชำระหนี้ได้ตามปกติและไม่เป็นหนี้ค้ำ ซึ่ง ธ.ก.ส.สาขาขงหล่อ ได้น้อมนำหลัก “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานโดยประกอบด้วย 3 ลักษณะที่เป็นห่วงร้อยประสานกันเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ คือ

1. ความพอประมาณ หมายถึงความพอดี ไม่น้อยเกินไป ไม่มากเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆอย่างรอบคอบ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

นอกจากคุณลักษณะ 3 ห่วงดังกล่าวแล้ว สิ่งสำคัญอีกอย่างคือ เงื่อนไข 2 ประการเพื่อการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับที่พอเพียงต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรมที่ต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต (รงค์ ประพันธ์พงศ์, 2550)

เพื่อให้ลูกค้าเกษตรกรของ ธ.ก.ส. สาขาบางหล่อ ได้เข้าใจในหลัก “เศรษฐกิจพอเพียง” ธ.ก.ส. สาขาบางหล่อ จึงได้นำความรู้ในเรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนมาเป็นเครื่องมือในการอบรมให้กับลูกค้าเกษตรกร เพื่อให้ลูกค้าเกษตรกรสามารถวางแผนการชำระหนี้ได้ ทราบถึงรายได้และค่าใช้จ่ายของตนเองและครอบครัว ทำให้เกิดความพอประมาณในการใช้จ่ายและลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตรทำให้เกิดการประหยัดและมีการออมมากขึ้น (สมพร เทพสิทธิ์า, 2546) ทำให้ครอบครัวสามารถบริหารจัดการด้านการเงินของครัวเรือนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ด้วยการทำบัญชีครัวเรือนซึ่งเป็นการจดบันทึกรายรับ รายจ่ายประจำวันของครอบครัว (นภาพร ลิขิตวงศ์ขจร, 2550)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคม รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือน รูปแบบการวางแผนชำระหนี้ ธ.ก.ส.และปัญหาและอุปสรรคในการวางแผนทางการเงินด้วยบัญชีครัวเรือนของลูกค้าเกษตรกร ธ.ก.ส.สาขาบางหล่อ ประชากรวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ คือ ลูกค้าเกษตรกรธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาบางหล่อ อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 1,756 ครัวเรือน ซึ่งประกอบด้วย 5 ตำบล คือ ตำบลบางหล่อ ตำบลโนนม่วง ตำบลหนองกุงแก้ว ตำบลกุดสะเทียน ตำบลหนองแก การกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีแบบเจาะจงโดยเลือกตำบลที่มีปัญหาในการชำระหนี้มากที่สุด คือ ตำบลบางหล่อ ซึ่งมีหมู่บ้านจำนวน 15 หมู่บ้าน จากนั้นก็สุ่มเลือกเจาะจงหมู่บ้านที่มีปัญหาการชำระหนี้มากที่สุด 4 อันดับแรก และเลือกกลุ่มตัวอย่าง 100 ตัวอย่างโดยแยกเป็นลูกค้าเกษตรกรที่มีหนี้สินและชำระหนี้ไม่ปกติ (ชำระหนี้ล่าช้าเกินเวลาที่ธนาคารกำหนดตั้งแต่ 1 เดือนถึง 3 เดือน) ด้วยการสุ่มแบบ

เจาะจงจำนวน 60 ตัวอย่าง และถูกคัดแยกสรรที่มีหนี้สินและชำระหนี้ปกติ(ชำระหนี้ธนาคารตรงตามเวลาที่กำหนด) ด้วยการสุ่มอย่างง่ายจำนวน 40 ตัวอย่าง (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างในตำบลยางหล่อ

หมู่ที่/บ้าน	กลุ่มลูกค้าชำระหนี้ไม่ปกติ	กลุ่มลูกค้าชำระหนี้ปกติ	รวม
4 บ้านยางหล่อ	10	8	18
2 บ้านป่าคา	13	9	23
11 บ้านศรีอุดม	17	11	28
5 บ้านหล่อพัฒนา	19	12	31
รวม	60	40	100

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งมีลักษณะคำถามแบบปลายปิด (Close-ended questions) และคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended questions) ซึ่งผู้วิจัยสร้างตามแนวของวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของงานวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 ตัวอย่าง โดยแบ่งคำถามออกเป็น 4 ตอน คือ 1) สภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของลูกค้าเกษตรกร ธ.ก.ส.สาขายางหล่อ 2) ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน 3) รูปแบบการวางแผนชำระหนี้ 4) ปัญหาและอุปสรรคในการวางแผนทางการเงินด้วยบัญชีครัวเรือน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งเป็นคำถามปลายปิดและเติมคำโดยผู้ศึกษาวิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้น โดยเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2557 ถึง วันที่ 30 ธันวาคม 2557

2. การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารโดยเป็นการศึกษาและรวบรวมจากวิทยานิพนธ์ งานวิจัย ตำราทางวิชาการและข้อมูลของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติพรรณนาแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นการนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคม รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือน รูปแบบการวางแผนชำระหนี้ของลูกค้าเกษตรกร ปัญหาและอุปสรรคในการวางแผนทางการเงินด้วยบัญชีครัวเรือนของลูกค้าเกษตรกร ธ.ก.ส.สาขายางหล่อ

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพเศรษฐกิจและสังคมของลูกค้าเกษตรกร ธ.ก.ส. สาขาบางหล่อ ลูกค้าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 63 อายุเฉลี่ย 46.23 ปี โดยมีสถานภาพทางครอบครัวสมรส ร้อยละ 88 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.31 คนต่อครัวเรือน เกษตรกรจบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 48 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 26 การถือครองที่ดินโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 13.4 ไร่ โดยมีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนเป็นจำนวน 188,780 บาทต่อปี และรายได้นอกภาคการเกษตรโดยเฉลี่ยต่อครัวเรือนเป็นจำนวน 68,340 บาทต่อปี มีรายจ่ายในภาคการเกษตรโดยเฉลี่ยต่อครัวเรือนจำนวน 119,379 บาทต่อปี และรายจ่ายนอกภาคการเกษตรโดยเฉลี่ยต่อครัวเรือน 98,430 บาทต่อปี และมีหนี้สินกับ ธ.ก.ส. เฉลี่ย 131,100 บาทต่อครัวเรือน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สถานภาพเศรษฐกิจและสังคมของลูกค้าเกษตรกร ธ.ก.ส. สาขาบางหล่อ

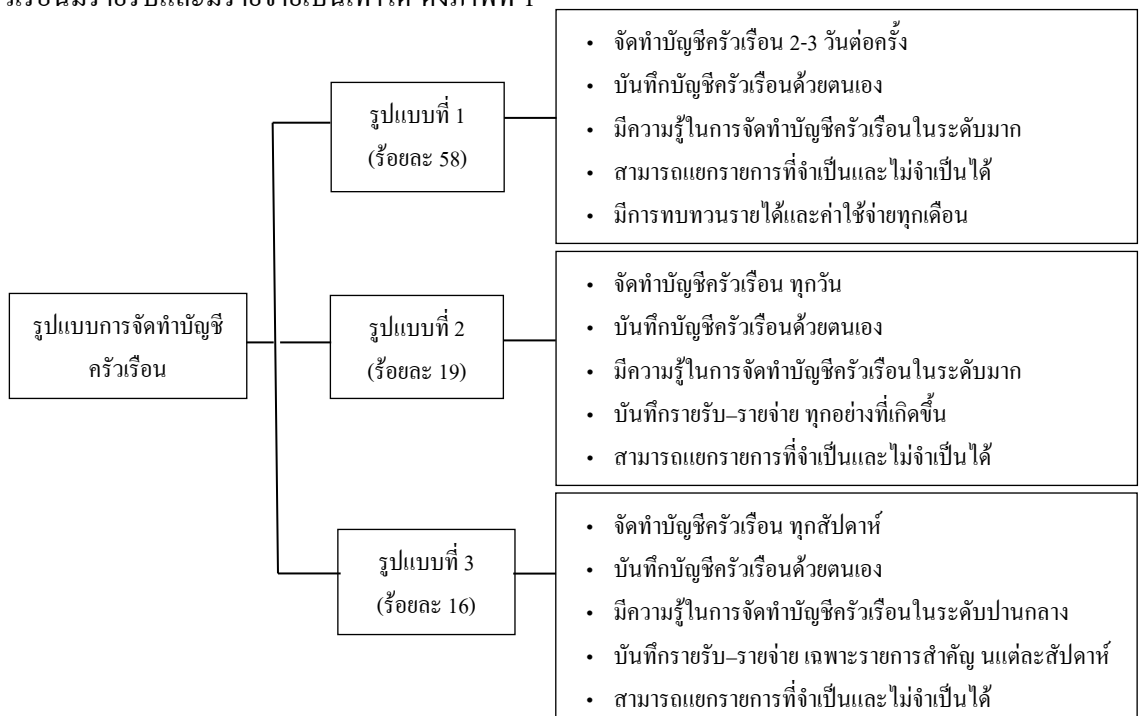
ลักษณะ		จำนวน
เพศ		
ชาย		ร้อยละ 63
หญิง		ร้อยละ 37
อายุ (เฉลี่ย)		46.23 ปี
สถานภาพ		
สมรส		ร้อยละ 88
อื่น ๆ		ร้อยละ 12
สมาชิกเฉลี่ยต่อครัวเรือน	4.31 คนต่อครัวเรือน	
การศึกษา		
ประถม		ร้อยละ 48
มัธยมต้น		ร้อยละ 26
อื่น ๆ		ร้อยละ 26
พื้นที่ถือครองที่ดินเฉลี่ยต่อครัวเรือน		13.4 ไร่ต่อครัวเรือน
รายได้เฉลี่ย (บาท/ปี)		
ในภาคการเกษตร		188,710 บาทต่อครัวเรือน
นอกภาคการเกษตร		68,340 บาทต่อครัวเรือน
รายจ่ายเฉลี่ย (บาท/ปี)		
ในภาคการเกษตร		119,379 บาทต่อครัวเรือน
นอกภาคการเกษตร		98,430 บาทต่อครัวเรือน
หนี้สินเฉลี่ยกับ ธ.ก.ส. ต่อครัวเรือน		131,100 บาทต่อครัวเรือน

2. รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนของลูกค้าเกษตรกร ธ.ก.ส. สาขาบางหล่อ มี 3 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 เกษตรกรจัดทำบัญชีครัวเรือน 2-3 วันต่อครั้ง มีประมาณร้อยละ 58 โดยส่วนใหญ่เกษตรกรบันทึกบัญชีครัวเรือนด้วยตนเองร้อยละ 38 และให้คู่สมรสช่วยในการบันทึกบัญชีครัวเรือนบ้างเป็นบางครั้ง โดยเกษตรกรมีความรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนอยู่ในระดับมากถึงร้อยละ 32 รองลงมาคือความรู้ปานกลาง โดยมีลักษณะการบันทึกบัญชีครัวเรือนเฉพาะรายรับ-รายจ่ายที่เป็นรายการใหญ่ ๆ และเกษตรกรสามารถแยกรายการที่จำเป็นกับรายการไม่จำเป็นได้ โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีการทบทวนรายได้และค่าใช้จ่ายเป็นประจำทุกเดือน

รูปแบบที่ 2 เกษตรกรจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นประจำทุกวันร้อยละ 19 โดยเกษตรกรเป็นผู้บันทึกบัญชีครัวเรือนด้วยตนเองและมีความรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนในระดับความรู้มาก สามารถที่จะบันทึกการรับ-รายจ่ายที่เกิดขึ้นทุกอย่างและสามารถแยกรายการที่จำเป็นกับรายการไม่จำเป็นได้ โดยมีการทบทวนรายได้และค่าใช้จ่ายทุกเดือน

รูปแบบที่ 3 เกษตรกรจัดทำบัญชีครัวเรือนทุกสัปดาห์ร้อยละ 16 ส่วนใหญ่เกษตรกรบันทึกบัญชีครัวเรือนด้วยตนเองโดยมีความรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนอยู่ในระดับปานกลาง และบันทึกเฉพาะรายการใหญ่ ๆ ที่เกิดขึ้นในสัปดาห์โดยเกษตรกรสามารถที่จะแยกรายการที่จำเป็นกับรายการไม่จำเป็นได้ แต่เกษตรกรไม่มีการทบทวนรายได้และค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละเดือนทำให้ไม่ทราบว่าครัวเรือนมีรายรับและมีรายจ่ายเป็นเท่าใด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนของลูกค้าเกษตรกร ธ.ก.ส.สาขาบางหล่อ
ปีที่ 10 ฉบับพิเศษ (สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) กรกฎาคม 2558

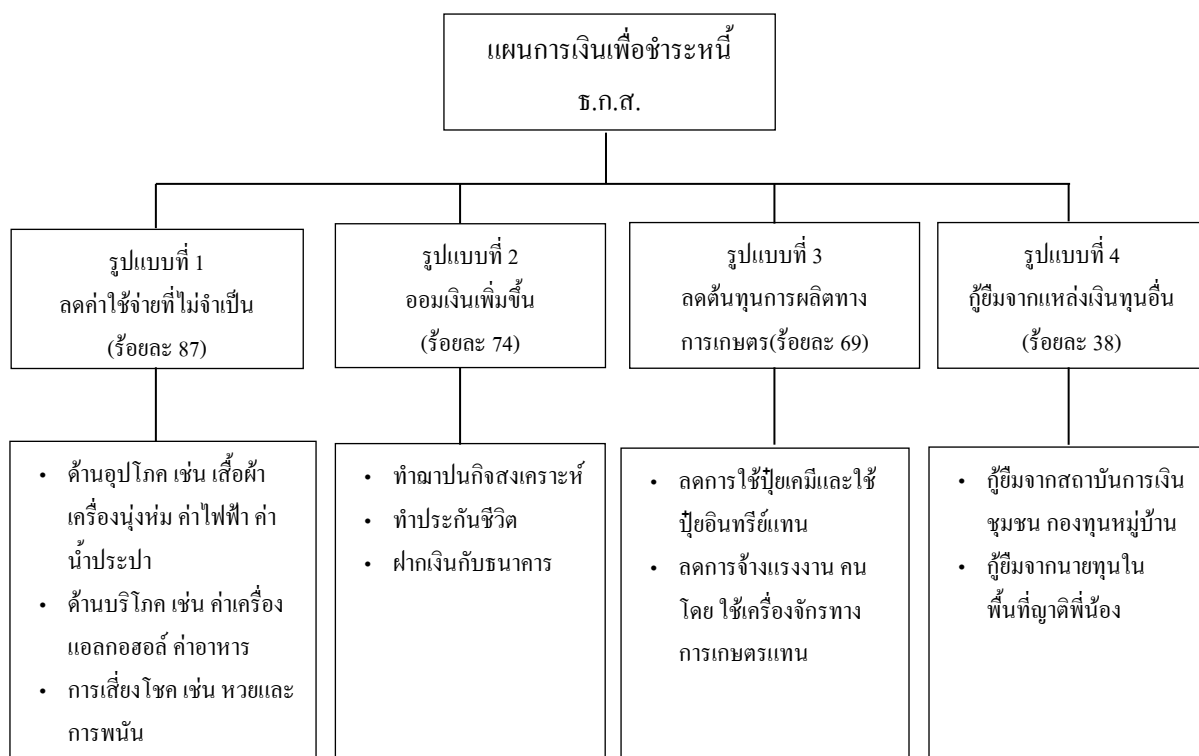
3. รูปแบบการวางแผนการชำระหนี้ ธ.ก.ส. ด้วยบัญชีครัวเรือนของลูกค้าเกษตรกร ธ.ก.ส. สาขาขงหล่อ ลูกค้าเกษตรกรมีรูปแบบการวางแผนการชำระหนี้อยู่ 4 รูปแบบคือ

รูปแบบที่ 1 เกษตรกรลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นในครัวเรือนร้อยละ 87 โดยการลดค่าใช้จ่ายในด้านการอุปโภค เช่น เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ค่าไฟ ค่าน้ำประปา และลดค่าใช้จ่ายในด้านการบริโภค เช่น ลดค่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ค่าอาหาร และลดรายจ่ายในการเลี้ยงโชค เช่น ค่าห่วยและการพนัน

รูปแบบที่ 2 เกษตรกรออมเงินเพิ่มขึ้นร้อยละ 74 โดยออมเงินในรูปแบบของการทำฅาปนกิจสงเคราะห์และทำประกันชีวิตและฝากเงินกับธนาคารเป็นรายปีในรูปแบบของบัญชีทวิสุข

รูปแบบที่ 3 เกษตรกรลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตรร้อยละ 69 ด้วยการลดใช้ปุ๋ยเคมีและเลือกใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทน ลดการจ้างแรงงานคนโดยใช้เครื่องจักรทางการเกษตรทำงานแทน

รูปแบบที่ 4 เกษตรกรกู้เงินจากแหล่งเงินทุนอื่น ร้อยละ 38 เนื่องจากเกษตรกรมีปัญหาทางด้านการผลิตทางการเกษตรและมีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนมากกว่ารายได้วางแผนการชำระหนี้ ธ.ก.ส. ด้วยการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินชุมชนและกองทุนหมู่บ้านเพื่อมาชำระหนี้ ธ.ก.ส. และอีกบางส่วนกู้ยืมเงินจากนายทุนในพื้นที่และญาติพี่น้องเพื่อมาชำระหนี้ ธ.ก.ส. (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 รูปแบบการวางแผนชำระหนี้ ด้วยบัญชีครัวเรือนของลูกค้าเกษตรกร ธ.ก.ส. สาขาขงหล่อ

4. ปัญหาและอุปสรรคในการวางแผนทางการเงินด้วยบัญชีครัวเรือนของลูกค้าเกษตรกร ธ.ก.ส. สาขาขงหล่อ

ลูกค้าเกษตรกรมีปัญหาอุปสรรคในการวางแผนทางการเงินด้วยบัญชีครัวเรือนในระดับมาก คือ การทำบัญชีครัวเรือนทำให้เสียเวลาและมีความยุ่งยากและการไม่สามารถบันทึกรายการได้เนื่องจากการมีปัญหาในเรื่องการเขียนหนังสือ ส่วนปัญหาและอุปสรรคในระดับปานกลาง คือ การขาดการติดตามและความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส. ในการแนะนำการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่องรวมทั้งการบันทึกรายการที่ไม่เป็นปัจจุบันและการบันทึกรายการที่ไม่ตรงกับสภาพที่เป็นจริง แต่สำหรับภาพรวมของปัญหาและอุปสรรคพบว่าลูกค้าเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคต่อการวางแผนทางการเงินด้วยบัญชีครัวเรือนอยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลทางด้านรูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนพบว่าลูกค้าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้บันทึกรายรับ-รายจ่ายลงในสมุดบัญชีครัวเรือนด้วยตนเอง และบันทึกเฉพาะรายการใหญ่ๆ เท่านั้น โดยมีความถี่ในการบันทึกบัญชีครัวเรือนคือ 2-3 วันครั้งหนึ่ง และหลังจากบันทึกรายรับ-รายจ่าย ลงในสมุดบัญชีครัวเรือนแล้วมีการสรุปยอดเงินรายรับและรายจ่ายทุกเดือน ซึ่งลูกค้าเกษตรกรสามารถที่จะแยกรายการจำเป็นกับไม่จำเป็นได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมยุรี กิม่วงนสง (2551) พบว่า เกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการบันทึกรายรับ-รายจ่ายเฉพาะรายการใหญ่ ๆ เท่านั้น โดยจดบันทึกสัปดาห์ละครั้งและส่วนใหญ่สรุปยอดเงินรวมที่ได้รับและใช้จ่ายไปทุกเดือน

จากการศึกษาข้อมูลทางด้านรูปแบบการวางแผนการชำระหนี้พบว่าลูกค้าเกษตรกรมีรูปแบบการวางแผนชำระหนี้ด้วยการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นในครัวเรือน มีการออมเงินเพิ่มมากขึ้นและลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตรซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุก ไซดิก แก้วทอง และสมบุญ เจริญจิระตระกูล (2552) พบว่า หลังการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนเกษตรกรในเขตตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ส่วนใหญ่มีรายได้เพิ่มขึ้นเนื่องจากลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตรและลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น มีหนี้สินลดลง และมีเงินออมเพิ่มขึ้น โดยเกษตรกรสามารถนำข้อมูลที่จดบันทึกมาบริหารจัดการในการควบคุมพฤติกรรมในการใช้จ่ายของตนได้ ซึ่งลูกค้าเกษตรกรกลุ่มนี้มีปัญหาทางด้านผลผลิตทางการเกษตรและมีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนมากกว่ารายได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุธิดา สองสีดา (2548) พบว่า เกษตรกรในภาคชนบทของจังหวัดขอนแก่นที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางและต่ำยังมีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่สูงกว่ารายได้จึงมีความจำเป็นต้องกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน ญาติพี่น้องและนายทุนเพื่อนำมาชำระหนี้ ธ.ก.ส.

จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการวางแผนการชำระหนี้ด้วยบัญชีครัวเรือนของลูกค้าเกษตรกรพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่คิดว่าการทำบัญชีครัวเรือนทำให้เสียเวลาและมีความยุ่งยากและมีปัญหาในเรื่องการเขียนหนังสือทำให้บันทึกรายการไม่ต่อเนื่องและไม่เป็นปัจจุบันไม่ตรงกับสภาพที่เป็นจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฉัตรณัฏฐ์ กลางสวัสดิ์ (2552) พบว่า เกษตรกรในเขตพื้นที่ ต.อ่างทอง อ.เมือง จ.กำแพงเพชร ส่วนใหญ่ไม่มีเวลาในการจดบันทึกสิ่งที่ใช้จ่ายอะไรบ้างในแต่ละวัน ไม่เข้าใจวิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือนรวมทั้งปัญหาในการไม่รู้หนังสือ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพจณี ยิ่งนอก (2554) พบว่า เกษตรกรในชุมชนบ้านรางอีเม้ย อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม มีความเกียจคร้านในการบันทึกการรับ-รายจ่ายส่งผลให้การจดบันทึกไม่ต่อเนื่องข้อมูลไม่ครบถ้วนและไม่ตรงตามสภาพที่เป็นจริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ช.ก.ส. ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ส่วนงานราชการในท้องถิ่น เพื่อทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ เพื่อเข้ามาส่งเสริมให้ความรู้ในเรื่องการวางแผนทางการเงินของครัวเรือนด้วยการจัดทำบัญชีครัวเรือน พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรได้ทราบถึงประโยชน์ของการวางแผนทางการเงินของครัวเรือนอย่างทั่วถึง
2. ช.ก.ส. ควรจะมีการออกตรวจเยี่ยมและแนะนำการบันทึกสมุดบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกษตรกรจดบันทึกบัญชีครัวเรือนทำให้สามารถวางแผนการใช้จ่ายเงินได้อย่างถูกต้องและทราบปัญหาอุปสรรคในการบันทึกบัญชีครัวเรือนของลูกค้าเกษตรกร
3. ช.ก.ส. ควรมีการยกย่องและให้รางวัลแก่เกษตรกรที่จดบันทึกบัญชีครัวเรือนได้อย่างต่อเนื่องและถูกต้องเพื่อเป็นการกระตุ้นและให้กำลังใจแก่เกษตรกร

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรในหลายๆ พื้นที่ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของลูกค้าเกษตรกร ช.ก.ส. เพื่อใช้ในการวางแผนทางการเงินของครัวเรือน
2. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการวางแผนการชำระหนี้ด้วยบัญชีครัวเรือนของเกษตรกร
3. ควรมีการศึกษาแนวทางการจัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อเสริมสร้างความรู้แก่นักเรียนและผู้สนใจ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557).

สรุปผลที่สำคัญการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนพ.ศ. 2556.

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ฉัตรมณี กลางสวัสดิ์. (2552). การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการเงินของประชาชนที่จัดทำบัญชี

ครัวเรือนกรณีศึกษาในเขตพื้นที่ ต.อ่างทอง อ.เมือง จ.กำแพงเพชร. สารนิพนธ์ปริญญา

บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สาขาบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

ไชยา ทองด้อย.(2553). ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์.

การค้นคว้าอิสระปริญญาบัณฑิต (สาขาศึกษาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีปทุม,

กรุงเทพฯ

ประเวศ วะสี. (2550). เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน

พจน์ ยี่นอก. (2554) . กระบวนการการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนบ้านรางอีเม้ย อำเภอกำแพงแสน

จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต(การประกอบการ).

มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

มยุรี กิม่วนสง. (2551). ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรลูกค้า ธนาคารเพื่อการ

เกษตรกรรมและสหกรณ์การเกษตร สาขาบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ปริญญา

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์). มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.

ศุภโชค แก้วทอง และสมบุญ เจริญจิระตระกูล. (2552). การประเมินผลการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือน

เพื่อลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในเขตตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. สงขลา:

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สมพร เทพสิทธิ์. (2546). การเดินทางรอยพระยุคลบาทเศรษฐกิจพอเพียงแก้ปัญหาความยากจนและ

การทุจริต. กรุงเทพฯ: ศรีเมืองการพิมพ์.

สุธิดา สอนสีดา. (2548). การจัดการหนี้ของครัวเรือนชนบท จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลป

ศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

สุพรรณิ ดอนรับ. (2551). การทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

การเกษตร ในจังหวัดเชียงใหม่. การศึกษาอิสระปริญญาบัณฑิต (สาขาส่งเสริมการค้า).

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

*****